

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Το Νέο Πιλοτικό πρόγραμμα Σπουδών των Θρησκευτικών της Β' Γυμνασίου προβλέπει διδασκαλία 48 ωρών ετησίως σε 24 συνεχόμενα δίωρα και ο βασικός άξονας της τάξης είναι: «Πορεία μέσα από συγκρούσεις». Από την αρχή θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι προβλεπόμενες ώρες δεν επιτυγχάνονται σε καμία περίπτωση, γι' αυτό και το προηγούμενο πρόγραμμα ΔΕΠΣΣ-ΑΠΣ προέβλεπε 34 ώρες, όσες περίπου γίνονται στην πραγματικότητα σε ένα μέσο ελληνικό σχολείο.

Οι παρατηρήσεις που ακολουθούν αποσκοπούν στη βελτίωση του πιλοτικού Π.Σ. Γενικότερα η άποψη του γράφοντος είναι ότι το κύριο πρόβλημα με το Νέο Πιλοτικό Π.Σ. είναι η μεταβολή του χαρακτήρα του μαθήματος σε θρησκευολογικό. Για να αποκατασταθεί ο ορθόδοξος θεολογικός χαρακτήρας του θα πρέπει να αλλάξουν το Πλαίσιο αρχών, τα Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και οι Προσδοκώμενες επάρκειες. Τα βασικά θέματα πρέπει να προσαρμοστούν στον ορθόδοξο χαρακτήρα του μαθήματος και ανάλογα να τροποποιηθούν και οι δραστηριότητες. Η προσπάθεια αυτή μπορεί να διευκολυνθεί από το εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο εν μέρει αντλείται από τα παλιότερα βιβλία των Θρησκευτικών που γράφτηκαν από το 1987-2006. Οι διδακτικές καινοτομίες (βιωματικές δραστηριότητες, ερευνητικές εργασίες κ.λ.π.) θα πρέπει να παραμείνουν και να αξιοποιηθούν προς όφελος του θεολογικού μαθήματος.

α. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΘΕ: 1. Μπορούν οι άνθρωποι να εικονίζουν τον Θεό; (4 δίωρα)

Στην ενότητα αυτή υπάρχουν 6 Βασικά θέματα. Στο υποδειγματικό μάθημα (ΟΕ, 227-40) προτείνονται στο διδάσκοντα για να επιλέξει 28 δραστηριότητες, πολλές από τις οποίες απαιτούν πολύ χρόνο. Στα 4 δίωρα περιλαμβάνονται τα εξής θέματα:

1. Η εικόνα και η δύναμή της στη ζωή μας (τηλεόραση, είδωλα, εικονική πραγματικότητα)
2. Η Εικονομαχία ως ιστορικό γεγονός (αίτια, αποτελέσματα).
3. Η Θεολογία της Ορθόδοξης εικόνας.
4. Τα είδωλα στην Π.Διαθήκη.
5. Η εξέλιξη της Βυζαντινής αγιογραφίας.
6. Θεολογίες χωρίς εικόνες σε άλλες θρησκείες.
7. Συγκριτική μελέτη εικόνων του Θεού από διάφορες θρησκευτικές παραδόσεις.
8. Εικονισμός του Θεού μέσα από τη μουσική και το χορό
9. Η απεικόνιση του Θεού στη σύγχρονη τέχνη (σινεμά, κόμικς, ζωγραφική).

10. Η προστασία και η συντήρηση των μνημείων.

Είναι φανερό ότι ο προβλεπόμενος χρόνος δεν επαρκεί για τη διαπραγμάτευση τόσων θεμάτων ενώ οι περισσότερες επάρκειες ξεπερνούν κατά πολύ τη δεκτικότητα της ηλικίας. Στον Οδηγό Εκπαιδευτικού καταγράφονται οι επιθυμητές μαθησιακές επάρκειες. Σύμφωνα μ' αυτές οι μαθητές πρέπει να:

1. αναγνωρίζουν στοιχειωδώς το θεολογικό υπόβαθρο της τέχνης του Χριστιανισμού και των άλλων θρησκειών.
2. ανακαλύπτουν τον αιτιακό ρόλο και την παρουσία του «ιερού» στην τέχνη και τον πολιτισμό καθώς επίσης την αμφίδρομη σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ λαϊκού και θρησκευτικού πολιτισμού.
3. αναγνωρίζουν την εκφραστική ποικιλία των θρησκειών στο επίπεδο της πνευματικότητας και της τέχνης, διακρίνοντας συγκλίσεις και αποκλίσεις μεταξύ διαφορετικών θρησκευτικών ταυτοτήτων.
4. εξετάζουν τα σχετικά θρησκευτικά γεγονότα μέσα στο κοινωνικό και ιστορικό γίνεσθαι της εποχής τους.
5. ανιχνεύουν απαντήσεις στην Αγία Γραφή και τα ιερά κείμενα των θρησκειών για το ζήτημα του εικονισμού του Θεού.
6. συνειδητοποιούν το αντίκρισμα αυτών των απαντήσεων στο κοινωνικό γίνεσθαι, καθώς επίσης την κοινωνική και πολιτική σημασία των θρησκευτικών γεγονότων
7. προσεγγίζουν κριτικά τα υπαρξιακά και κοινωνικά διλήμματα που εκπορεύονται από τη θρησκευτική δέσμευση.
8. αναγνωρίζουν και αξιολογούν τις προσωπικές πεποιθήσεις και τυχόν στερεότυπα σε σχέση με το νόημα και το σκοπό της εκκλησιαστικής τέχνης. (ΟΕ, 228)

Το μάθημα αυτό είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα του θρησκευτιολογικού μοντέλου διδασκαλίας που εισάγεται με το ΠΣ. Στόχος του είναι η ανάλυση της εκφραστικής ποικιλίας του «ιερού» στις διάφορες θρησκείες. Όπως τονίζεται στο ΠΣ (23), τα θέματα της τάξης πρέπει να προσεγγίζονται μέσα από «ένα δημιουργικό εργαστήρι συμμετοχικής και αναπαραστατικής προσέγγισης του πολιτισμού που έχτισαν στην ιστορία, η Ορθοδοξία, ο Χριστιανισμός στη Δύση και οι μεγάλες θρησκευτικές παραδόσεις μέσα από την πίστη, τη λατρεία και τη ζωή τους». Στο πλαίσιο αυτό το ιστορικό γεγονός της εικονομαχίας και η σχετική θεολογία της εικόνας χρησιμοποιείται ως αφετηρία για μια συγκριτική μελέτη του θέματος του εικονισμού του Θεού στις διάφορες θρησκευτικές παραδόσεις.

Η ΘΕ προτείνουμε να διαμορφωθεί ως εξής: α. Να γίνει αφόρμηση από την ιστορία της εικονομαχίας και στη συνέχεια να διδαχθούν τα βασικά στοιχεία της Βυζαντινής ζωγραφικής και αρχιτεκτονικής (οι βασικές γνώσεις της ναοδομίας είναι απαραίτητες για την πληρότητα της κατανόησης της αγιογραφίας), σε συσχέτισμό με τις αντίστοιχες Δυτικές. Στη συνέχεια να γίνει εμβάθυνση στη Θεολογία της εικόνας με αναφορές στο θέμα των ειδώλων στην ΠΔ και στην Αρχαία Ελληνική θρησκεία. Στον εναπομένοντα χρόνο μπορούν να διδαχθούν σύντομα οι αντίθετες με τον εικονισμό αντιλήψεις των

Προτεσταντών, καθώς και η Ισλαμική και η Ιουδαϊκή αντίληψη. Οι δραστηριότητες θα πρέπει να συγκεκριμενοποιηθούν και να επικεντρωθούν στη Θεολογία της εικόνας και όχι τόσο σε τεχνικά στοιχεία.

ΘΕ 2. Ποιος είναι ο Θεός των Χριστιανών; «Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;» (4 δώρα)

Η ενότητα περιλαμβάνει 4 θέματα: 1. Γνώμες ανθρώπων για τον Ιησού. 2. Τι είπαν οι προφήτες γι' αυτόν. 3. Ο Ι.Χριστός στην Καινή Διαθήκη. 4. Ο Ι.Χριστός στο Κοράνι και στη λογοτεχνία του Ισλάμ. Στο 3ο θέμα υπάρχουν 13 υποδιαιρέσεις με 22 θέματα από την Κ. Διαθήκη, που η κάθε μια απαιτεί, μαζί με την επεξεργασία, τουλάχιστον 1 ώρα. Εάν αφιερωθεί για τα 3 υπόλοιπα θέματα ένα δώρο απομένει μόνο ένα δώρο για το Β.Θiii «ο Ι.Χριστός στην Καινή Διαθήκη». Το αποτέλεσμα της επιλογής αυτής είναι μια εντελώς ελλιπής και αποσπασματική διδασκαλία για τον Ι.Χριστό.

Στο υποδειγματικό μάθημα που παρουσιάζεται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού το Β.Θiii μετατρέπεται σε «Γεγονότα της ζωής του Χριστού – σχέσεις του με «περιθωριακούς» ανθρώπους της εποχής» (ΟΕ, 240). Αναφέρεται επίσης ότι στο επόμενο 2ωρο (που δεν υπάρχει όπως δείξαμε παραπάνω, εκτός αν παραλειφθεί το θέμα των προφητών) οι μαθητές θα ασχοληθούν με τις «Σχέσεις του Ι.Χριστού με τους ισχυρούς της εποχής». Επιλέγονται στη συνέχεια 6 κείμενα της Κ. Διαθήκης, από τα οποία η εκδίωξη των εμπόρων από το Ναό (Ιω 2, 13-16) δεν υπάρχει στο πρόγραμμα, και μοιράζονται για επεξεργασία σε 6 ομάδες μαθητών, ένα σε κάθε ομάδα. Ακολουθεί η παρουσίαση των εργασιών και ως εργασία στο σπίτι οι μαθητές καλούνται να διαβάσουν την παραβολή του Ασώτου και να γράψουν ένα κείμενο προσωπικής τους έμπνευσης. Το νέο πνεύμα του μαθήματος φαίνεται καθαρά από τον τρόπο που χρησιμοποιούνται και ερμηνεύονται τα βιβλικά κείμενα στο υποδειγματικό μάθημα. Ένα παράδειγμα μας δίνεται από τη διήγηση για το Ζακχαίο. Στο τωρινό βιβλίο ο Ζακχαίος συσχετίζεται με τον ανώνυμο πλούσιο που αρνείται την προτροπή του Χριστού να πωλήσει τα υπάρχοντά του και να τον ακολουθήσει (Μαρκ. 10: 21-27). Ο Ζακχαίος, αν και πλούσιος και αυτός, ανταποκρίνεται στο κάλεσμα του Ιησού για τη σωτηρία και έμπρακτα προσχωρεί στην κοινότητα της Βασιλείας του Θεού, γινόμενος και άγιος της Εκκλησίας. Αντίθετα στο υποδειγματικό μάθημα (ΟΕ, 240), η ομάδα μαθητών που επεξεργάζεται το κείμενο και αξιολογεί τη στάση του Χριστού συμπεραίνει ότι ο Ιησούς «βλέπει στο βάθος της καρδιάς ενός αποτυχημένου ανθρώπου». Απουσιάζει δηλαδή από την αξιολόγηση κάθε αναφορά στη σωτηρία ή τη μετάνοια του τελώνη (που δεν ήταν ούτε περιθωριακός ούτε αποτυχημένος με τα μέτρα του κόσμου της εποχής του). Τελικός δε στόχος του μοναδικού δώρου που αφιερώνεται στο πρόγραμμα του Γυμνασίου στον «Ι.Χριστό στην Κ. Διαθήκη» είναι οι μαθητές «να εκφράσουν προσωπικές σκέψεις και προβληματισμούς για τη δική τους στάση απέναντι στους σύγχρονους παραβατικούς και «αποτυχημένους». (ΟΕ, 240).

Εάν εξοικονομηθεί άλλο ένα δώρο με την κατάργηση του θέματος της διδασκαλίας των προφητών ή του Ι.Χριστού στο Ισλάμ, θα πρέπει σ' αυτό να περιληφθούν τα

υπόλοιπα θέματα όπως π.χ.: οι Μακαρισμοί, αποστολές διακονίας, αγάπης και μαρτυρίας, τα Πάθη και η Ανάσταση και το γιατί είναι ο Ιησούς σημείον αντιλεγόμενον. Είναι φανερό ότι η ενασχόληση με το πρόσωπο του Ι.Χριστού είναι εντελώς επιδερμική και χωρίς θεολογικό περιεχόμενο. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε όλο το ΠΣ του Γυμνασίου, δεν υπάρχει καμιά άλλη αναφορά στη Γέννηση, τα Πάθη και την Ανάσταση του Χριστού με αποτέλεσμα να είναι εντελώς ανεπαρκής η εικόνα του Ιησού στο μάθημα.

Προτείνουμε να εισαχθεί στην Α' Γυμνασίου μια ακόμα ΘΕ για τον Ι.Χριστό με 4 δώρα στην οποία να περιληφθούν η Γέννηση, η Παναγία, γεγονότα της ζωής του, τα Πάθη και η Ανάσταση. Στη Θ.Ε. της Β' Γυμνασίου να εισαχθούν βασικά στοιχεία της ορθόδοξης Χριστολογίας.

ΘΕ 3. Ποιος είναι ο άνθρωπος; (4 δώρα)

Στα θέματα της ενότητας περιλαμβάνονται: 1. Από τον Οδυσσέα ως τους υπερήρωες των σύγχρονων κόμικ: Ο άνθρωπος ως «σημείον αντιλεγόμενον» 2. Η δύναμη και η αδυναμία του σύγχρονου ανθρώπου 3. Η βιβλική πρόταση / η θεολογική απάντηση 4. Από την εικόνα στην ομοίωση.

Οι θεματικοί άξονες της ενότητας είναι, ο άνθρωπος ως δημιουργός, ως εικόνα του Θεού, ο άνθρωπος και η κτίση και ο διάλογος Θεολογίας και επιστήμης. Ο τελευταίος άξονας σχετίζεται έμμεσα με το θέμα της ενότητας.

Τα δύο πρώτα Β.Θ. μπορούν να συγχωνευθούν και να εξοικονομηθεί ένα δώρο. Στο ΒΘiii η βιβλική διδασκαλία μπορεί να υποστηριχθεί με πατερικά και σύγχρονα κείμενα. Στο ΒΘ iv τα πρόσωπα που έχουν επιλεγεί είναι μοναχοί (Αγ.Σέργιος του Ραντονέζ, Φραγκίσκος και Κλάρα της Ασίζης). Θα έπρεπε να επιλεγούν άγιοι με πνευματικό και κοινωνικό έργο που ταιριάζει με την έννοια του δημιουργού, όπως την αντιλαμβάνεται ένας μαθητής. π.χ. μεγάλοι πατέρες και διδάσκαλοι, επιστήμονες, ιεραπόστολοι, παιδαγωγοί, αγωνιστές των εθνικών αγώνων, μάρτυρες και πρόσωπα που αφιέρωσαν τη ζωή τους στον συνάνθρωπο. Οποσδήποτε θα έπρεπε μέσα σ'αυτά να περιληφθούν και άγιες γυναίκες. Τα πρότυπα αυτά των ανθρώπων θα προταθούν, ώστε ο καθηγητής να επιλέξει δύο ή τρία με διαφορετικά χαρακτηριστικά για να μελετηθούν σε δύο δώρα.

Στην ενότητα παρεμβάλλονται και δύσκολα και μερικώς άσχετα θέματα και δραστηριότητες, όπως η δραστηριότητα «Η φύση στην τέχνη των θρησκειών», και οι διαθεματικές δράσεις «Διάλογος με τη θεωρία της εξελίξεως», «Πορίσματα Συμποσίου Θρησκείας, Επιστήμης και Περιβάλλοντος». Γενικά η ενότητα πρέπει να επικεντρωθεί περισσότερο στα βασικά θέματα, τα οποία άλλωστε είναι αρκετά ενδιαφέροντα.

ΘΕ 4. Εμείς και οι «άλλοι» (4 δώρα)

Πρέπει να διδαχθούν εδώ 5 βασικά θέματα σε 4 δώρα.

Στα ΒΘι και ii η καλύτερη αφόρμηση είναι η αναφορά στους μικρασιάτες πρόσφυγες και στις εμπειρίες τους καθώς και στους Έλληνες μετανάστες, θέματα για τα οποία υπάρχει πολύ υλικό και ζωντανά βιώματα στις οικογένειες των μαθητών.

Το θέμα για τη χριστιανική ιεραποστολή είναι εν μέρει άσχετο με το κεντρικό θέμα και προηγείται της χριστιανικής απάντησης για τον «άλλο». Στο θέμα «Η χριστιανική απάντηση για τον «άλλον»» υπάρχει σχετική πληρότητα και ισορροπία στα περιεχόμενα και στις δραστηριότητες. Το περιεχόμενο θα μπορούσε να συμπληρωθεί με αναφορές από την Π.Δ., όπως στη δημιουργία του Αδάμ και της Εύας, στη φιλοξενία του Αβραάμ και στον Ιωνά. Στις δραστηριότητες μπορεί να αξιοποιηθεί η συμβολή στην Εκκλησία στη διάσωση των Εβραίων κατά την περίοδο της Κατοχής, για την οποία υπάρχουν πολλά στοιχεία και καταγραφές.

το ΒΘ ν «Ο σεβασμός του ανθρώπου σε διάφορες θρησκείες» δεν αναφέρονται παραδείγματα για της αντιμετώπιση του θέματος στις άλλες θρησκείες, εκτός από τις σχέσεις Εβραίων Παλαιστινίων. Γενικότερα επειδή το θέμα αυτό είναι μεγάλο, θα πρέπει ή να συγκεκριμενοποιηθεί και να εμπλουτιστεί σε συγκριτική αντιπαράθεση με το Χριστιανισμό ή να απαλειφθεί.

ΘΕ 5. Διάσπαση και αντιπαλότητα στις θρησκείες (5 δώρα)

Στην ενότητα αυτή υπάρχουν πολλά και μεγάλα θέματα για τα οποία δεν επαρκούν οι ώρες. Χωρίς ο μαθητής να έχει σχηματίσει σαφή εικόνα για το Χριστιανισμό και πολύ περισσότερο για τις άλλες θρησκείες εισάγεται σε ένα καταιγισμό αρνητικών εικόνων. Μερικές σύντομες παρατηρήσεις:

α. Η Μεταρρύθμιση και το Σχίσμα δεν είναι κυρίως φαινόμενα βίας και κακώς συνεξετάζονται με την Ιερά εξέταση και τις Σταυροφορίες. Τα δύο πρώτα είναι πολύπλευρα πνευματικά και ιστορικά φαινόμενα που επηρέασαν όλη την ιστορία του Δυτικού κόσμου μέχρι και σήμερα και είναι απαράδεκτο να εξετάζονται υπό τον τίτλο: «Χριστιανοί που διώκουν Χριστιανούς». Πολύ περισσότερο αφού τα σημαντικά αυτά θέματα αναλύονται μόνο στη συνάφεια αυτή, παρά το ότι ο ένας από τους τρεις κύκλους του μαθήματος είναι αφιερωμένος στην παρουσίαση των άλλων χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών,

β. Υλικό και συγκεκριμένα παραδείγματα για τις διαθρησκειακές συγκρούσεις δεν δίνεται και αγνοούνται τα πολιτικά και κοινωνικά τους αίτια.

γ. Δεν υπάρχει επίσης υλικό για τη βία σε άλλες θρησκείες.

δ. Το μεγαλύτερο όμως σφάλμα των συντακτών της ενότητας αυτής όπως και της αντίστοιχης της Γ' Γυμνασίου, είναι η ολοκληρωτική απουσία αναφορών στη στάση του Ι.Χριστού, της Εκκλησίας, των Πατέρων απέναντι στη βία και τον πόλεμο. Δεν τονί-

ζεται καθόλου η ειρηνιστική χριστιανική διδασκαλία και δεν αντιπαρατίθεται με αυτή άλλων θρησκειών. Αντίθετα υπάρχει δραστηριότητα με θέμα: «Διερεύνηση του ρόλου των πολιτικών και θρησκευτικών ηγετών στην προάσπιση των θρησκειών από μισαλλοδοξίες, διαμάχες και φανατισμούς και την κατίσχυση της ειρήνης», ενώ γίνεται αναφορά στην ινδική-τσαϊνιστική αρχή της αχίμζα, της μη βίας.

Η ενότητα αυτή είναι ένα παράδειγμα της σύγχυσης που προκαλεί αυτού του τύπου η αντιστορική διδασκαλία, η οποία το μόνο που θα καταφέρει είναι να μπερδέψει και να απογοητεύσει τους μαθητές. Καμιά από τις δραστηριότητες δεν έχει θεολογικό περιεχόμενο και περιορίζονται σε ανούσιες ηθικολογίες, όπως π.χ. το παιχνίδι ρόλων με θέμα «Η δίκη της θρησκευτικής βίας». Το ίδιο θέμα υπάρχει και στη Γ' Γυμνασίου, γι' αυτό προτείνουμε η ενότητα αυτή να καταργηθεί και ορισμένα από τα θέματά της να μεταφερθούν σε άλλες ενότητες. Ο στόχος να «καταδειχθεί το πανανθρώπινο και διαθρησκειακό διακύβευμα του σεβασμού και της ανοχής σε αυτόν με τον οποίον διαφωνούμε» δεν μπορεί να επιτευχθεί με παραμορφωτικές ιστορικές εικόνες, οι οποίες κατασκευάζονται με βάση ιδεολογήματα ξένα προς την πραγματικότητα, όπως αυτό που θεωρεί ότι οι θρησκείες είναι από τη φύση τους παράγοντες συγκρούσεων.

ΘΕ 6. Ορθοδοξία, Διαφωτισμός, Νέος Ελληνισμός (3 δώρα)

Υπάρχουν 6 βασικά θέματα που πρέπει να διδαχθούν σε 3 δώρα. Οι δραστηριότητες που προβλέπονται (συνδιδασκαλία, εργασία για τον Κοσμά Αιτωλό, παρουσίαση διαφωτισμού, λαϊκής τέχνης κ.α.) είναι αδύνατο να καλυφθούν σε 3 δώρα. Μόνο το ΒΘ νι «Καταφύγιο και κιβωτός: Η δύναμη του λαϊκού πολιτισμού, Λαϊκή τέχνη (αρχιτεκτονική, ζωγραφική, ξυλογλυπτική, υφαντική/κεντητική, κεραμική)», απαιτεί πολύ μεγάλο χρόνο για στοιχειώδη επεξεργασία. Επίσης, σε όλο το Γυμνάσιο δεν υπάρχει καμιά άλλη αναφορά στην σύγχρονη ιστορία της Εκκλησίας, εκτός από τις αποσπασματικές αναφορές στο Σχίσμα και τον Διαφωτισμό.

β. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Από τις προσδοκώμενες επάρκειες των μαθητών στο τέλος της τάξης έχει αφαιρεθεί ως κεντρικός και κύριος στόχος η γνωριμία με την Ορθόδοξη χριστιανική πίστη και ζωή σε όλες της τις εκφράσεις, θεολογικές, λατρευτικές, πολιτισμικές, ηθικές και υιοθετήθηκαν θρησκευσιολογικά και κοσμικά κριτήρια. Οι επάρκειες αυτές διαιρούνται σε έξι κατηγορίες: α. Τη γνώση και κατανόηση του κόσμου της θρησκείας. β. Την κατανόηση της πολιτιστικής εμβέλειας του θρησκευτικού φαινομένου. γ. Την προσωπική ανάπτυξη και καλλιέργεια αξιών και στάσεων. δ. Την ανάπτυξη ηθικής συνείδησης (με άξονα το σχήμα «συγκρούσεις και συνθέσεις»). ε. Την καλλιέργεια δημοκρατικής συνείδησης και στ. Την πρακτική συμμετοχή στη διδακτική διεργασία.

Στο πλαίσιο αυτό οι μαθητές πρέπει να είναι ικανοί να «αναγνωρίζουν τα θεμελιώδη υπαρξιακά, ηθικά, κοινωνικά ή και πολιτικά ερωτήματα και διλήμματα που εκπορεύονται από τη θρησκευτική δέσμευση και ανιχνεύουν απαντήσεις στην Αγία Γραφή και άλλα κείμενα, στα ιερά κείμενα των θρησκειών και στα γεγονότα της ιστορίας». Καλούνται επίσης να αποτιμήσουν «την υπαρξιακή και πνευματική αλήθεια που προσέδωσε η Ορθόδοξη παράδοση στην ελληνική κοινωνία», το ρόλο του ιερού στην τέχνη και τον πολιτισμό, να επισημάνουν αντιφάσεις και αντινομίες στην παρουσία του Χριστιανισμού στον κόσμο (ΠΣ, 83-84). Είναι φανερό από την απλή ανάγνωση των επαρκειών ότι ο Χριστιανισμός αντιμετωπίζεται ως ένα από τα πολλά συστατικά του κόσμου της θρησκείας και εξετάζεται κυρίως η πολιτιστική του εμβέλεια ως μέρους του θρησκευτικού φαινομένου. Στις επάρκειες με ηθικό περιεχόμενο (γ,δ,ε) γίνεται γενική αναφορά σε θεολογικά κριτήρια (ποιάς θρησκείας;) ενώ δεν γίνεται λόγος για χριστιανικές αξίες ή για τη γνωριμία των μαθητών με τη ζωή της Εκκλησίας.

Στο πρόγραμμα της Β' Γυμνασίου που διδάσκεται σήμερα και υλοποιήθηκε πριν από έξι χρόνια υπάρχουν 34 μαθήματα στα οποία παρουσιάζονται τα κυριότερα θέματα της Καινής Διαθήκης με ιστορική και θεματική σειρά. Το μάθημα γίνεται μέσα από τα βιβλικά κείμενα και ο μαθητής έρχεται σε επαφή με τη χριστιανική αφήγηση σχηματίζοντας ολοκληρωμένη, κατά το δυνατόν εικόνα, για το πρόσωπο, το έργο και τη διδασκαλία του Ι.Χριστού. Κύριο μοτίβο στην οικοδόμηση του μαθήματος είναι η Βασιλεία, ο καινούργιος κόσμος του Θεού. Η σύγκριση με τα μαθήματα του Πιλοτικού προγράμματος προκαλεί τουλάχιστον απορία. Αντί για την ιστορία του Ιησού οι μαθητές θα ασχολούνται επί ένα χρόνο με ετερόκλητα θέματα, που μπορεί να έχουν ενδιαφέρον αλλά δεν έχουν εσωτερική συνοχή και ορισμένα δεν είναι κατάλληλα για την ηλικία αυτή. Και το σπουδαιότερο θα στερηθούν την ευκαιρία της βαθύτερης γνωριμίας με την Καινή Διαθήκη και το πρόσωπο του Ι.Χριστού, γνωριμία που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί στο Δημοτικό. Η προσθήκη θρησκευσιολογικών θεμάτων θα μπορούσε να γίνει και στο υπάρχον πρόγραμμα, όπως και ο εμπλουτισμός της διδασκαλίας με δραστηριότητες. Ένα αναμορφωμένο καινούργιο πρόγραμμα, στο οποίο θα πρέπει να αξιοποιηθούν τα θετικά στοιχεία της συζητούμενης πρότασης, θεωρούμε ότι θα πρέπει να έχει ως επίκεντρο την πληρότητα της διδασκαλίας της ορθόδοξης παράδοσης σε συνδυασμό με μια σύγχρονη θεματολογία που θα ικανοποιεί τα ενδιαφέροντα τις αναζητήσεις και τους προβληματισμούς των μαθητών μας.